

**CONSEIL DE LA POLITIQUE SCIENTIFIQUE
RAAD VOOR HET WETENSCHAPSBELEID**

RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE - BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Advies nr. 55

Betreffende het Gewestelijk Innovatieplan (GIP) 2021-2027 en de Slimme specialisatiestrategie.

De Raad voor het Wetenschapsbeleid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (RWBBHG) is een onafhankelijk adviesorgaan van de Brusselse Regering. Deze raad bestaat uit vertegenwoordigers van universiteiten en hogescholen, werkgevers, werknemers en centra voor collectief onderzoek van het Gewest.

Dit advies werd op 18 mei 2021 goedgekeurd.

Voorwoord

Om te beginnen willen we de aandacht vestigen op de methodologie die werd gevolgd bij de opmaak van dit gewestelijk innovatieplan. De Raad steunt het streven van de Regering om een inclusieve methodologie te volgen die zich richt op de maatschappelijke uitdagingen met als doel de sociale, ecologische en ecosystemische impact van de projecten te versterken.

De methodologie steunde op een eerste fase die kwantitatieve analyse en vergelijkende benchmarking met andere gewesten combineerde; vervolgens werd een gezamenlijke benadering ontwikkeld die de actoren van het Brusselse ecosysteem (drievoudige en viervoudige helix) toelaat de gevraagde informatie te verstrekken (enquête en Innovation Camp), uit te wisselen en vervolgens de in het kader van dit plan ontwikkelde strategische assen te valideren. Er werd een stuurcomité opgericht om het voor de vertegenwoordigers van het ecosysteem mogelijk te maken het project te begeleiden en bij te dragen tot de ontwikkeling ervan. Dit plan, dat het voorwerp is van dit gedetailleerde document, is ook de uitdrukking van een streven naar samenwerking en van de dynamiek van het Brusselse ecosysteem voor innovatie. Dit alles is er gekomen ondanks de beperkingen als gevolg van de covid-19-crisis.

De covid-19-crisis maar ook de voorgaande crisissen (op het vlak van financiën, veiligheid ...) en de crisissen die nog zullen volgen (waarvan sommige al aan de gang zijn, denk maar aan de klimaatcrisis), herinneren ons eraan dat er een woelige periode is aangebroken en dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest deel uitmaakt van een geglobaliseerde wereld. De actualisering van de globale tendensen moet een vervolg krijgen en de actoren van het Brusselse ecosysteem die daarmee belast zijn, zoals het BISA of het Brussels Studies Institute (BSI), moeten de tijd en de middelen krijgen om daartoe bij te dragen. De voortdurende omzetting van deze tendensen in gewestelijke prioriteiten is immers noodzakelijk opdat de gevoerde acties tijdens de hele periode 2021-2027 zouden aansluiten bij de maatschappelijke uitdagingen. Zo heeft de covid-19-crisis geleid tot een razende en onverwachte versnelling, door de omvang ervan, van tendensen die al bestonden (telewerk, digitalisering, e-commerce ...). Dit heeft grote gevolgen, inzonderheid voor het vastgoedbeleid van bedrijven, de woonkeuzes van huishoudens, de dagelijkse mobiliteit, de ruimtelijke ordening, de rol van de openbare ruimte enzovoort. Dit zou moeten leiden tot een voortdurende herevaluatie van de status van de SID's en de daarop afgestemde acties, teneinde de juiste afstemming te waarborgen. De opeenvolgende schokken waarmee we worden geconfronteerd, moeten ons immers doen beseffen dat zeven jaar (2021-2027) zowel een korte periode is om bepaalde acties uit te voeren die een aanzienlijke incubatietijd vergen als een relatief lange periode waarin tal van onverwachte gebeurtenissen zich kunnen voordoen.

Dit plan is afgestemd op het nieuwe Europese onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon Europa 2021-2027, wat betreft zowel de looptijd als de uitdagingen en de maatschappelijke impact, waardoor synergieën kunnen worden bevorderd.

Advies van de Raad voor het Wetenschapsbeleid

Oriëntering op de marktvraag versus flexibiliteit en pragmatisme

Het plan stelt 5 thematische strategische innovatiedomeinen voor in de specialisatie van het Brussels gewest, alsook een transversaal domein (Geavanceerde digitale technologieën en diensten).

Deze op de vraag gerichte benadering zal worden gebruikt om de projecten die zullen worden geselecteerd te rangschikken volgens hun prioriteit.

- We vinden het belangrijk om de nodige flexibiliteit aan de dag te leggen in de selectie van deze projecten teneinde veelbelovende projecten te ondersteunen die afkomstig zijn van bottom-up

initiatieven van de "actoren op het terrein" en rekening te houden met de nieuwe problemen die tijdens een periode van 6 jaar kunnen opduiken.

- Om een benadering te vermijden waarbij al te veel in "compartimenten" wordt gewerkt, zouden bepaalde projecten zich kunnen situeren op het snijvlak van verschillende thematische domeinen (bv. aspecten van sociale of milieu-innovatie zouden zoveel mogelijk moeten worden opgenomen in de meeste projecten).
- Het is ook nodig blijkt te kunnen geven van flexibiliteit voor sommige hoogtechnologische innovaties die een zeer brede keuze zullen hebben van toepassingsmogelijkheden, waarbij elke innovatie naar zeer uiteenlopende toepassingsdomeinen zal kunnen gaan. Dit geldt bijvoorbeeld voor de analyse van beelden met behulp van AI, die kan worden georiënteerd naar een brede waaier van problemen, gaande van de opsporing van kanker tot diefstal.

Analyse van de waardeketen

De benadering moet rekening houden met de hele waardeketen van een thematisch domein. In de biotechnologiesector bijvoorbeeld beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over centra voor wetenschappelijk onderzoek van hoog niveau en over het expertisenetwerk van de drie universitaire ziekenhuizen, wat een onbetwistbare troef is; wat betreft het creëren of ontwikkelen van spin-offs beschikt het gewest echter niet over dezelfde capaciteiten als de andere gewesten op het gebied van risicokapitaal, wat betekent dat het moet exporteren.

Communicatie

De communicatie met het doelpubliek lijkt ons ook een belangrijk te ontwikkelen element om enerzijds deze strategische visie te delen en af te stemmen op alle instellingen en actoren van het ecosysteem. Anderzijds gaat het erom actoren die in het verleden niet noodzakelijk met elkaar te maken hebben gehad (met name actoren op het gebied van sociale innovatie), bekend te maken en bij het proces te betrekken.

Begroting

Het voorgestelde plan is ambitieus. Dit doet de vraag rijzen naar de financiering ervan en de door het gewest gekozen begrotingsprioriteiten. De grote betrokkenheid van de universiteiten en hogescholen bij het plan zal ook moeten worden beoordeeld in het licht van de budgettaire beperkingen.

Perimeter en uitvoering

Het vandaag beschreven actieplan lijkt al zeer doelgericht en ambitieus. Dit actieplan zou baat hebben bij een vergelijking met de beschikbare begroting, wat het zeker ook mogelijk zou maken de daarmee verband houdende acties concreter te omschrijven. Zo nodig zou het toelaten om prioriteiten vast te stellen in functie van de beschikbare middelen. Daarbij mag niet uit het oog worden verloren dat een zekere flexibiliteit bij de keuze van de acties wenselijk is gezien de lange looptijd van dit strategisch plan.

In het actieplan zijn voor elke actie al reeksen van actoren vastgesteld. De Raad wenst dat deze reeksen niet onveranderlijk zouden vastliggen, maar kunnen worden aangevuld en aangepast naargelang de evolutie van de acties tijdens de programmeringsperiode van het plan. Op die manier zouden de verschillende thema's kunnen worden verrijkt met extra expertise die nieuwe actoren inbrengen. Dit zou ook ruimte laten voor de evolutie van de thema's die binnen de verschillende organisaties worden ontwikkeld.

Gelet op de verschillende thematische SID's stelt de Raad vast dat er in sommige gevallen overlappingen zullen zijn, bijvoorbeeld tussen de SID's "optimalisatie van de middelen" en "klimaat en energie". De kans is groot dat projecten die in het kader van een van beide thema's worden ontwikkeld, invloed zullen uitoefenen op het andere thema. Bovendien vindt de Raad het belangrijk dat de thema's worden ontzuid en dat met name projecten op het gebied van "gezondheid" worden aangemoedigd, waarin ook elementen ten gunste van "sociale inclusie" zijn opgenomen, zodat globale antwoorden kunnen worden gegeven op de verschillende uitdagingen en een samenhangende benadering "hulp en zorg" kan worden ontwikkeld om tegemoet te komen aan de behoeften van de bevolking en aan de sociale crisis. Bijgevolg beveelt de Raad aan om geen ondoordringbare grenzen te trekken tussen de verschillende thema's maar, integendeel, om uitwisselingen tussen de thema's te bevorderen en de projecten die deze synergie zouden versterken onder de aandacht te brengen.

In de huidige context van digitalisering is de Raad ingenomen met het belang van de aanwezigheid van een transversaal thema "Geavanceerde digitale technologieën en diensten". Het digitale aspect is duidelijk een instrument dat de ontwikkeling van oplossingen kan ondersteunen in het kader van de 5 thematische strategische innovatiedomeinen. Voorts beveelt de Raad aan dat deze transversale pijler ook in andere domeinen (buiten de 5 thematische SID's) kan worden gebruikt, op voorwaarde dat hij bijdraagt tot de transitie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit kan zorgen voor enige flexibiliteit in de oproepen tot het indienen van projecten en kan ertoe leiden dat ze worden opengesteld voor andere uitdagingen die tijdens de programmeringsperiode van het Gewestelijk Innovatieplan naar voren kunnen komen.

Wat betreft het sociale en het maatschappelijke aspect, als transversale aspecten, neemt de Raad nota van de ambitie van het gewest om de projecten waarvoor een aanvraag van financiering zal worden ingediend stelselmatig te evalueren wat betreft hun potentiële sociale impact (cf. inzet punt 3.4). We benadrukken echter de noodzaak om de sociale of maatschappelijke dimensie van de projecten niet te beperken tot een evaluatiecriterium, maar er een onderdeel van het onderzoek zelf van te maken en dat voor alle SID's. Het sociale en het maatschappelijke aspect moeten zoveel mogelijk worden geïntegreerd in het ontwerp van alle onderzoek en alle innovatie-initiatieven die deel uitmaken van dit Gewestelijk Innovatieplan. Bovendien wenst de raad een thematisch SID "sociale innovatie, overheidsinnovatie en sociale inclusie" te behouden om op rechtstreekse en doeltreffende wijze tegemoet te komen aan de maatschappelijke uitdagingen die inzonderheid op het vlak van "gezondheid en welzijn" alsook "inclusieve en representatieve samenleving" zijn geïdentificeerd.

Belang van verduidelijking van de betrokkenheid van de actoren van de verenigingen zonder winstoogmerk bij bepaalde acties

Het ontwerp van GIP 2021-2027 markeert een evolutie in het OOI-beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, door er inzonderheid elementen van bezorgdheid in verband met milieu-, sociale en gezondheidsaspecten in op te nemen. De Raad steunt deze evolutie en onderstreept het belang om de aanwezigheid van deze verschillende actoren, i.e. overheden, non-profitsector en privésector - die experts zijn met betrekking tot deze aangelegenheden -, binnen de perimeter van de toekomstige acties ter ondersteuning van OOI, die meer bepaald door Innoviris zijn ontwikkeld, met begrip voor coöperatieven en vzw's, te garanderen en aan te moedigen. Deze integratie is een voorwaarde voor het welslagen en de impact van acties om de vastgestelde maatschappelijke uitdagingen aan te pakken.

Steun vanwege de competentiecentra in het kader van een meerjarenbenadering

Voor dit punt verwijzen we naar pagina 5 van advies nr. 52 van de Raad¹: *"Het hebben van een meerjaren budgettaire planning kan een positief effect hebben op de participatiemogelijkheden aan OOI programma's en maakt mogelijk dat INNOVIRIS in haar financieringsprogramma's een vaste tijdslijn met lange termijn themabepalingen kan hanteren".*

Bestuur en monitoring

Op het vlak van bestuur beveelt de Raad aan om bij de organisatie van de coördinatieacties te steunen op de bestaande plaatselijke initiatieven en de op het grondgebied aanwezige competenties te benutten. Wat betreft het toezicht op het gewestelijk onderzoeks- en innovatiebeleid vermeldt het document dat Innoviris de vooruitgang op het gebied van de doelstellingen zal evalueren. Dit toezicht zal steunen op drie types van indicatoren: de belangrijke uitvoeringsfasen, de indicatoren voor uitvoering van een actie evenals de resultaatsindicatoren. De Raad wijst erop dat het moeilijk is om indicatoren voor de evaluatie van de resultaten te selecteren. Ter verbetering van het toezicht op dit actieplan kan het zinvol zijn om van een louter kwantitatieve evaluatielogica over te stappen op een mix van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren. Het is echter moeilijk om dergelijke kwalitatieve indicatoren te bepalen, te objectiveren en te verzamelen. Het is interessant om erop te wijzen dat het gemeenschappelijk deel van het actieplan van de "Knowledge Transfer Office" en "Technology Transfer Office" (KTO/TTO's), dat in mei 2020 aan Innoviris is overgelegd, de ondersteuning van een onderzoeksproject wil voorstellen dat tot doel zou hebben dit begrip van evaluatie van de impact van het onderzoek te benaderen in het domein van de mens- en sociale wetenschappen. De resultaten van dit eventuele project zouden volledig of gedeeltelijk ten goede kunnen komen aan de evaluatie en monitoring van dit Gewestelijk Innovatieplan.

Betrokkenheid van de "Knowledge Transfer Office" en "Technology Transfer Office"

De "Knowledge Transfer Office" en "Technology Transfer Office" (KTO/TTO's) van de universiteiten en de hogescholen zijn structuren met als opdracht onderzoeksinstellingen te begeleiden in hun opdrachten van ondersteuning van de gewestelijke ontwikkeling. De KTO/TTO's bestaan uit deskundigen in het beheer van innovatie en kennismanagement evenals uit juristen en investeerders. Ze dragen bij tot de gewestelijke ontwikkeling door samenwerkingsverbanden tot stand te brengen tussen onderzoeksinstellingen en sociaal-economische partners, door kennisoverdracht te organiseren in het belang van het gewest of door de oprichting van "spin-off"-bedrijven te ondersteunen op basis van de door onderzoekers verkregen resultaten. Ze zijn dan ook belangrijke actoren bij de ondersteuning van de rollen die dit GIP aan de onderzoeksinstellingen wenst toe te vertrouwen. Ter gelegenheid van het laatste Gewestelijk Innovatieplan hadden bepaalde maatregelen van het actieplan tot doel de ontwikkeling en de professionalisering van de KTO/TTO's te ondersteunen om hen te helpen in het kader van hun opdrachten (uittreksel actieplan van het laatste GIP):

"De KTO-TTO's zullen versterkt worden om:

- 1. Een team van specialisten inzake "business engagement" op te richten, waaronder ten minste één per strategisch activiteitendomein. Financiering voor dit soort profiel.*
- 2. Binnen de KTO-TTO's de aanwerving te bevorderen van valorisatoren bestemd voor de overdracht van kennis, met inbegrip de kennis inzake menswetenschappen, van de academische wereld naar de actoren van de non-profit sector.*

¹ Advies nr. 52 betreffende de financiering en ondersteuning van onderzoek, ontwikkeling en innovatie aan instellingen voor hoger onderwijs en onderzoekscentra in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: https://innoviris.brussels/sites/default/files/documents/rwb_advies_52.pdf

3. *De samenwerkingen te bevorderen tussen KTO-TTO op gewestelijk niveau (vormen van netwerken)."*

Terwijl de maatregel van punt 3 kon worden gerealiseerd via het initiatief KT-BRU/Research2B, hebben de middelen die uiteindelijk beschikbaar waren ertoe geleid dat de draagwijdte van maatregel 2 beperkt is gebleven en dat maatregel 1 niet kon worden uitgevoerd. Dit nieuwe Gewestelijk Innovatieplan steunt eveneens op de KTO/TTO's die zullen worden betrokken bij vele maatregelen van het plan. Hierbij dient echter te worden opgemerkt dat indien het financieringsbeleid van de KTO's/TTO's hetzelfde blijft als thans het geval is, i.e. met een ongewijzigd budget, de opdrachten die zij zullen kunnen beheren niet onbeperkt kunnen worden uitgebreid.

Convergentiestrategie gebaseerd op sterke spelers in het ecosysteem

In het actieplan, actie 1.6.1 van punt 4.1.6 "Geavanceerde digitale technologieën en diensten", zou het nuttig zijn om te voorzien in de mogelijkheid om de initiatieven van het Brussels gewest te laten ondersteunen door elke sterke speler van het ecosysteem voor innovatie en O&O. Om die reden moeten alle universiteiten de kans krijgen betrokken te worden bij de ondersteuning van die maatregelen. Het zou nuttig zijn om universiteiten en andere actoren zoals onderzoekscentra (SIRRIS, ...) en hogescholen zonder beperking op te nemen in de lijst van betrokken actoren.